

Η ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ Ι. ΜΟΝΗ ΚΟΡΩΝΗΣ

Ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Θεσσαλίαν νευούσης κλιτύος τῆς ὄροσειρᾶς τῆς Πίνδου, ἀπέναντι περίπου τῆς Καρδίτσης, εὔρηται εἰς σημαντικὸν ὕψος (1150 μ.) καὶ θέσιν περίοπτον ἢ ἐπ' ὄνόματι τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου τιμωμένη Ἱ. Μονὴ Κορώνης.

Παλαιότερον ἢ μονὴ ἐκαλεῖτο καὶ τῆς Κρουεῶς Πηγῆς, ἥδη ὁμως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος (1718) συναντῶμεν αὐτήν, ἔν τινι σημειώματι¹, ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν τῆς Κορώνης².

Πόθεν ἔλαβε τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἢ μονὴ δὲν εἶναι γνωστόν. Κατὰ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Θεσσαλιώτιδος κ. Ἰεζεκιήλ «Κορώνη θὰ ὀνομασθῆ λόγῳ ὅτι, ὡς ἐκ τῆς τοποθεσίας, εἰς ἣν κεῖται, ἐπιστέφει τὸ σημεῖον εἰς ὃ εὐρίσκεται μακρόθεν ἐκ τῆς πεδιάδος θεωμένη»³. Καθ' ἡμᾶς ἢ ὀνομασία τῆς Μονῆς θὰ προῆλθεν ἐκ τινος λησμονηθείσης παραδόσεως ἢ περιστατικοῦ τῆς κτίσεως αὐτῆς σχετικοῦ πρὸς τὸ πτηνὸν κορώνην (κουρούνα), ὅπερ τόσον ἀφθονεῖ ἐν Θεσσαλίᾳ.

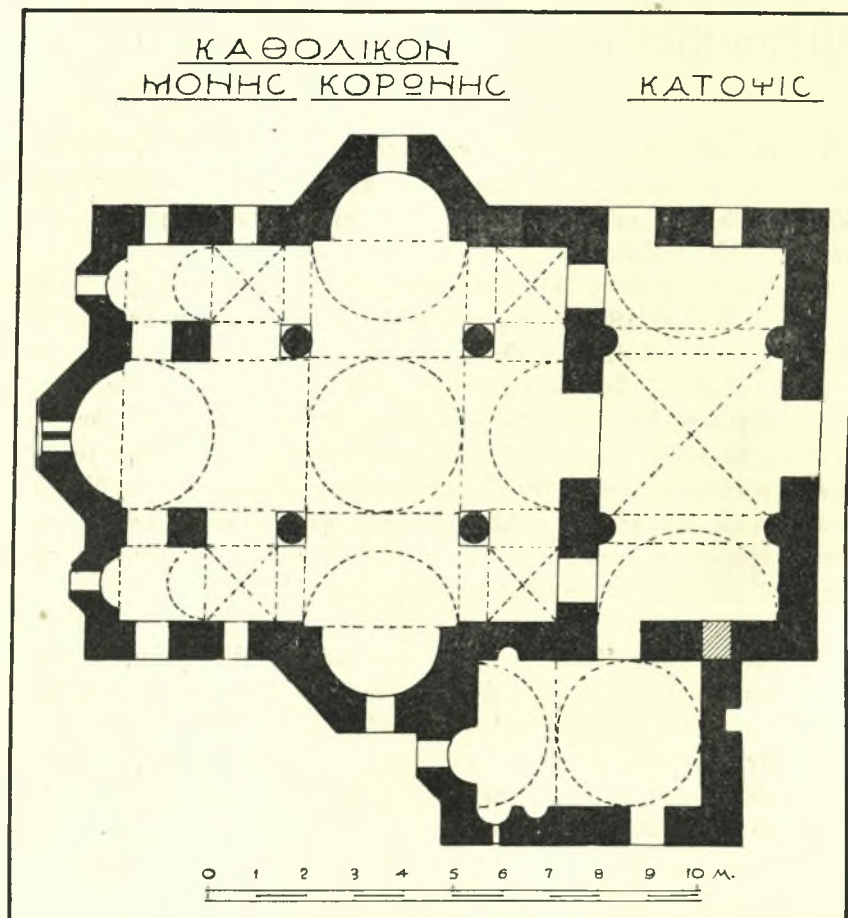
Ἀρχιτεκτονική. Ἡ μονὴ ἔχει σχῆμα μᾶλλον ἀκανονίστου ὀρθογωνίου, κατὰ τὰς πλευρὰς τοῦ ὁποίου εἶναι ἰδρυμένα διώροφα κελλία μετὰ ξυλίνου ἡλιακοῦ (ἐξώστου), ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ περιβόλου ὀρθοῦται, ὡς συνήθως, τὸ καθολικόν. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ κυρίως ναοῦ καὶ τοῦ πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ προσηρτημένου νάρθηκος ὡς καὶ ἐξ ἑνὸς παρεκκλησίου προσκεκολλημένου κατὰ τὸ ἥμισυ ἐπὶ τοῦ κυρίως ναοῦ καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ νάρθηκος, τιμωμένου δ' εἰς μνήμην τοῦ τιμίου Προδρόμου.

¹ U s p r e n s k i j, Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, Πετροῦπολις 1896 σ. 540.

² Σ ε ρ α φ ε ῖ μ, ὁ Βυζάντιος ἀναφέρει ἐκκλησίαν τινὰ ἐν Ἄρτῃ ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Κορωνησίαν (Δοκίμιον σ. 138). Πρόκειται ὁμως προφανῶς περὶ παρανοήσεως ἢ ἐξελληνισμοῦ τοῦ ἐπιθέτου Κορακονησία, ὅπερ ἔφερον ἢ ἐν τῇ ὁμωνύμῳ χερσονησίδι τοῦ Ἀμβρακικοῦ μονὴ τῆς Θεοτόκου, ἣς ἢ ἐν Ἄρτῃ ἐκκλησία θὰ ἦτο πιθανώτατα μετόχιον. Περὶ Κορακονησίου ὄρα καὶ Δ. Ζ α κ υ θ η ν ὄ ν, ἐν Ἐπετ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 13 σ. 192 ἐξ.

³ Θεολογία, 1929 σ. 32.

Ὁ κυρίως ναὸς, ἐκτισμένος διὰ ἀκανονίστου μᾶλλον τοιχοδομίας, ἔχει τὸν τύπον τῶν σταυροειδῶν ἐγγεγραμμένων μετὰ τρούλλου καὶ χορῶν, ἦτοι τριπλεύρων ἀψίδων τοποθετημένων κατ' ἐπέκτασιν ἑκατέρου τῶν ἐγκαρσίων σκελῶν τοῦ σταυροῦ (εἰκ. 1).

Εἰκ. 1. Κάτοψις τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς Κορώνης.

Ὁ τρούλλος στηρίζεται ἐσωτερικῶς ἐπὶ τεσσάρων στρογγύλων κίονων τῇ μεσολαβῇσει κυλινδρικών καμαρῶν, αἵτινες διαγράφουσιν ἐπὶ τῆς στέγης τὸν σταυρόν, ἐν ᾧ τὰ κατὰ τὰς εἰσερχούσας γωνίας τοῦ σταυροῦ χαμηλότερα τμήματα τοῦ ναοῦ στεγάζονται διὰ σταυροθολίων.

Εἰς τὸ τετράγωνον κεντρικὸν τμήμα τοῦ ναοῦ εἶναι πρὸς ἀνατολὰς μὲν προσηρτημένον τὸ τριμερὲς ἱερόν—καλυπτόμενον διὰ χαμηλοτέρων τῶν τοῦ σταυροῦ κυλινδρικών θόλων, οἵτινες καταλήγουσιν εἰς ἡμιεξα-

γώνους ἔξεχούσας κόγχας—πρὸς δυσμὰς δὲ ὁ νάρθηξ, ὅστις διαιρεῖται εἰς τρία διαμερίσματα δι' ἔγκαρσίων τόξων βαινόντων ἐπὶ ἡμικίωνων. Καὶ τὰ μὲν δύο ἄκρα διαμερίσματα καλύπτονται δι' ἔγκαρσίων καμαρῶν, τὸ δὲ μέσον διὰ σταυροθολίου.

Τὸ περιγραφὴν σχέδιον τοῦ ναοῦ ἀπαντᾶται κατ' ἐξοχὴν ἐν Ἐφθῷ ἢ Ἐγ. Ὅρει¹, ὅθεν καὶ ἀθωνιτικὸς ἢ ἀγιορειτικὸς ὁ τύπος οὗτος ἀποκαλεῖται. Δημιουργηθεὶς κατὰ τὸν 10^{ον} ἢ 11^{ον} αἰῶνα, διεδόθη ἐντεῦθεν ἀργότερον καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα—ἰδίᾳ τὴν Μακεδονίαν² καὶ τὴν Θεσσαλίαν³—ὡς καὶ τὴν Σερβίαν⁴ καὶ τὴν Ρουμανίαν⁵.

Εἰς τοὺς ἀρχαιότερους τῶν ναῶν τοῦ τύπου τούτου οἱ στηρίζοντες τὸν τροῦλλον 4 κίονες εἶναι πολὺ πλησίον τῶν τοίχων τοποθετημένοι, ἐν ἄλλοις λόγοις τὸ πλάτος τοῦ μέσου κλίτους (ἢ ἡ διάμετρος τοῦ κεντρικοῦ τροῦλλου) εἶναι, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πλάτος τῶν πλαγίων κλιτῶν, πολὺ μέγα, πρὸς δὲ τούτῳ τὰ κατὰ τὰς γωνίας τοῦ σταυροῦ μικρὰ διαμερίσματα καλύπτονται διὰ σφαιρικῶν θόλων (ἀσπίδων) ἐν ᾧ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ναοὺς ἡ εἰρημένη ἀναλογία πλάτους κλιτῶν ἀποβαίνει μικροτέρα, τὰ δὲ τετράγωνα γωνιαῖα τμήματα καλύπτονται διὰ σταυροθολίων. Εἰς τοῦτον τὸν μεταγενέστερον τύπον ὑπάγεται καὶ τὸ καθολικὸν τῆς Μ. Κορώνης, ὅπερ, κατὰ τὴν κτιτορικὴν ἐπιγραφὴν, ἀνάγεται εἰς τὸν 16^{ον} αἰῶνα. Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ καθολικὸν τῆς Μ. Κορώνης διαφέρει μὲν τῶν ἀγιορειτικῶν κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ νάρθηκος, ὅστις εἶναι ἄστυλος, πλησιάζει ὅμως ἐκεῖνα, διότι ἔχει ὁ νάρθηξ τοῦ πλάτους μεγαλύτερον τοῦ συνήθους, φέρει δὲ καὶ ἡμικίονας προσκεκολλημένους ἐπὶ τῶν τοίχων, τοποθετημένους δ' ἐκεῖ. ἔνθα εἰς τινὰς βυζαντινοὺς ναοὺς συναντῶμεν ὀλοκλήρους κίονας ὡς π.χ. ἐν Νέᾳ Μονῇ Χίου καὶ Ἐγ. Ἰωάννη Θεολόγῳ τοῦ Ὑμητοῦ⁶.

Κοινὸν τέλος πρὸς τοὺς ἀγιορειτικοὺς ναοὺς χαρακτηριστικὸν παρῴσιαζει τὸ καθολικὸν τῆς Μ. Κορώνης τὸ κατὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν προσκε-

¹ Πβλ. τὰς κατόψεις τῶν ἀγιορειτικῶν Μονῶν : Βατοπεδίου, Χελανδαρίου, Διονυσίου, Ἰβήρων, Ξενοφώντος, Κουτλουμουσίου παρὰ G. B a l s, *Notita despre arhitectura Sfantului munte, Bucuresti 1913*, σ. 42 καὶ 43.

² Θεσσαλονίκη, (Προφήτης Ἡλίας, Ἀρχ. Βυζ. Μνημ. Α' σ. 179 εἰκ. 2).

³ Μετέωρα (Μ. Μεταμορφώσεως, Μ. Βαρλαάμ κλπ.) Μ. Ἀντινίτσης, Μ. Ἰωάννου.

⁴ M i l l e t, *L'ancien art Serbe*, Paris. 1919 εἰκ. 142, 175, 183, 209.

⁵ G h i k a B u d e s t i, *Evolutia arhitecturii in Muntenia si in Oltenia 1933* σποράδιον.

⁶ A. O r l a n d o s, *Monuments byzantins de Chios 1930* πίν. 10.

⁶ A. Ὁ ρ λ ά ν δ ο υ, *Εὐρετήριο μ.σ. μνημείων Ὑμητοῦ κλπ.* σ. 168 εἰκ. 227.

κολλημένον παρεκκλήσιον, ὅπερ συναντῶμεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς θέσιν εἰς τὰς μονὰς: Διονυσίου, Γρηγορίου, Κουτλουμουσίου κλπ. ὡς καὶ εἰς τὰς μονὰς Ἀντινίτσης καὶ Ἀγάθωνος. Εἶναι δὲ τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο ναῦδριον μονόκλιτον συγκοινωνοῦν διὰ πλαγίας θύρας πρὸς τὸν νάρθηκα τοῦ ναοῦ καλυπτόμενον δὲ διὰ σφαιρικοῦ θόλου. Ἡ κτίσις του ὁμῶς εἶναι μεταγενεστέρα τῆς τοῦ ναοῦ διότι, ὅταν προσετέθη, παρέστη ἀνάγκη φράξεως τοῦ κτιᾶ τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ νάρθηκος ὑπάρχοντος παραθύρου.

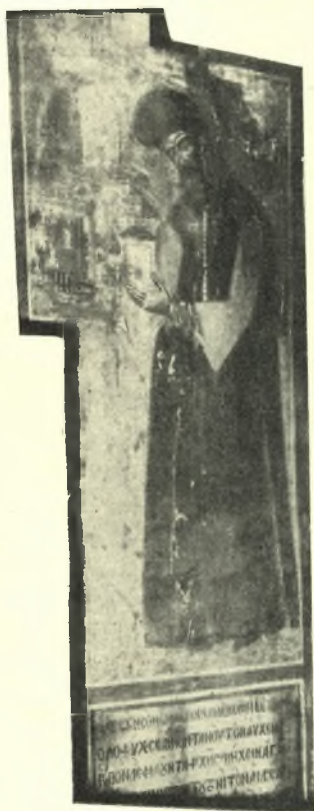
Αἱ τοιχογραφίαι. Ὁ τε ναὸς καὶ τὸ παρεκκλήσιον κοσμοῦνται διὰ τοιχογραφιῶν ἀρίστης ἀγιορειτικῆς τεχνοτροπίας, περὶ ὧν θὰ εἴπωμεν ἐν ἐκτάσει ὅταν θὰ ἔχωμεν διαθέσιμους φωτογραφικὰς αὐτῶν ἀπεικο-

Εἰκ. 2. Στηθάκια ἁγίων ἐκ τοῦ καθολικοῦ.

νίσεις. Πρὸς τὸ παρὸν ἀρκούμεθα νὰ παραθέσωμεν, δείγματος χάριν, τὰς εἰκόνας δύο ἁγίων ἐν στηθαρίοις, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ἡ πλήρης ἐκφράσεως καὶ ζωῆς ἀπόδοσις τῶν μορφῶν κατὰ τὸν κρητικὸν λεγόμενον τρόπον. Παρέχομεν δ' ἐπίσης ἐνταῦθα καὶ τὰς εἰκόνας τῶν κτιτόρων τοῦ τε ναοῦ καὶ τοῦ παρεκκλησίου. Ἐκ τούτων ὁ πρῶτος εἰκονίζεται ὁλόσωμος ἀριστερῶ τῶ εἰς τὸν ναὸν εἰσερχομένῳ, ἐστραμμένος πρὸς τὸν θεατὴν κατὰ τὰ τρία τέταρτα καὶ κρατῶν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ὁμοίωμα τῆς ἐκκλησίας εἰκονιζομένης μετὸν χαρακτηριστικὸν ὕψηλόν τροῦλλον. Ὁ ἄνθρωπος ἔχων μακρὰν κόμην καὶ γένειον φέρει τρουλλωτὸν κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, εἶναι δ' ἐνδεδυμένος ποδηῆρες σκοτεινόχρουν καφτάνιον κομβούμενον ἐμπρός, τεθειμένον δ' ὑπεράνω κυανοῦ χειριδωτοῦ καμισίου. Τὸ ὄνομα τοῦ κτιτορος μανθάνομεν ἐκ τῆς ἄνωθεν γεγραμμένης ἐπιγραφῆς: Ἄνδρέας Μποῦνος καὶ νέος κτήτωρ τῆς ἁγίας μωνῆς ταύτης.

Κάτωθεν δὲ τῆς εἰκόνας εὔρηται ἡ ἐξῆς ἔμμετρος εἰς ἐπικὸν ὕφος συντεταγμένη ἐπιγραφὴ:

Εἰκ. 3. Εἰκὼν τοῦ κτίτορος Ἀνδρέου Μπούνου. (1587).

† Πρὸς τὸν σὸν, ὦ Δέσποινα, νεῦσον ἱκέτην
ὀλοφύχως κλίνοντα νοῦ τὸν ἀρχένα
ρῦπον δὲ φιλοῦντα ψυχῆς σμήχειν ἄγαν
φάσκω πινυτὸν τουτοῖ τὸν Ἀνδρέαν
ὑπ' οὐδενὸς πάντων ὅς, ἥσης ἰσχύος
ρωσθεῖς στολίσαι τὸν ναόν σου τόνδ' ὄλον
ἰδριὸς ἀζύγου Δανιήλου χεροῖν
ὀλβίζεται μὲν ὑπὸ τῶν εὖ εἰδότην
σῶζοι δὲ Σωτήρ τοὺς βιοῦντας ἐμφόβως.

(Διαστάσεις: 0.58×0.63 ὕψ. γραμμ.
0.026 μ.)

Καὶ εὐθὺς ὑποκάτω ἡ ἐξῆς δευτέρα ἐπιγραφὴ:

Τέρμα πλουσίου ἰδρωτός Δανιὴλ ἀζεύκτου
ναὸς ὃ δ' ἀχράντου κτήσατο Παναγίης
σὺν δαπάναισι πλείσταις εὐγενέος κο-
μῶντος
Ἀνδρέου ἐντραφέος πλήθεισιν εὐπραγίης
Ἑπτακισχιλίῳ ἐνενηκοσῶ πέμπτῳ ἔτει
Ἀγούστοιο ἔνῃν καὶ νέαν ἱσταμένου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιγραφῶν διδα-
σκόμεθα: 1) ὅτι «νέος κτίτωρ» τῆς μο-
νῆς, ἦτοι ὁ δαπανήσας διὰ τὴν τοιχογρα-
φίαν τοῦ καθολικοῦ αὐτῆς ἐγένετο ὁ
Ἀνδρέας Μπούνος.

2) Ὅτι ὁ ἐκτελέσας τὴν ἀγιογράφη-
σιν ἦτο ὁ μοναχὸς (ἄζυγος, ἀζευκτος) Δανιήλ. Τοῦτον ὁ Γιαννόπουλος
(Ἐπετηρὶς Φιλολ. Συλλ. Παρν. Ι (1934) σ. 269) ὑπολαμβάνει ὡς ἐπίσκο-
πον καὶ παρεμβάλλει μεταξὺ τοῦ Ἰωάσαφ Β' (1581) καὶ Ἰωάσαφ Γ'
(1590 καὶ 1593). Ἀφαιρουμένου λοιπὸν αὐτοῦ ὁ Ἰωάσαφ Γ' πρέπει νὰ
ταυτισθῇ πρὸς τὸν Ἰωάσαφ Β'.

3) Ὅτι ἡ ἀγιογράφισις συνετελέσθη κατ' Ἀγούστον τοῦ ἔτους
7395 ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἦτοι τῷ 1587 ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως. Ὁ
ναὸς ἐπομένως θὰ ἐκτίσθῃ πιθανῶς κατὰ τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος.

Αἱ ἀνωτέρω ἐπιγραφαὶ εἶναι παλαιόθεν γνωσταί. Πρῶτοι ἐδημοσίευ-

σαν αὐτὰς οἱ Heuzey καὶ Daumet τῷ 1876¹, μετ' αὐτοὺς δ' ὁ Νικ. Γιαννόπουλος² καὶ ἔσχατως ὁ σεβ. μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος κ. Ἰεζεκιήλ³, ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ὁποίου διαφέρει ἡ ἡμετέρα κατὰ τὰς διὰ παχυτέρων γραμμάτων σημειουμένας λέξεις, αἵτινες ἢ ὀλοσχερῶς παρελείφθησαν ἢ ἄλλως ὑπ' αὐτῶν ἀνεγνώσθησαν.

Εἰκ. 4. Εἰκὼν τοῦ κτίτορος τοῦ παρεκκλησίου Ἀποστολάκη (1735).

Ἡ εἰκὼν τοῦ ἑτέρου κτίτορος, ἥτοι τοῦ δαπανήσαντος διὰ τὴν ἀγοράφωσιν τοῦ παρεκκλησίου εὐρίσκεται ἐν τῷ ναυθρίῳ τούτῳ. Εἰκονίζεται δὲ καὶ αὐτὸς ὀλόσωμος καὶ ἐστραμμένος πρὸς τὸν θεατὴν κατὰ τὰ

¹ Mission archéologique de Macédoine, Paris 1876 σ. 450 ἀρ. 243.

² Ἐπετηρὶς Παρνασσοῦ τ' 129 καὶ Ι' 269.

³ Θεολογία, 1929 σ. 33.

³/₄. Μακρόκομος ἐπίσης καὶ γενειοφόρος τὴν μὲν δεξιὰν χεῖρα φέρει πρὸ τοῦ στήθους εἰς σημεῖον εὐλαβοῦς εὐχαριστίας, διὰ δὲ τῆς ἀριστεραῶς κρατεῖ πλαισιωμένην εἰκόνα τοῦ τιμίου Προδρόμου εἰκονιζομένου ἐν προτομῇ. Παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνδρὸς εὐρίσκεται ἡ ἐπιγραφή :

Νέος κτίτωρ ἐκ χωρίου Βρανανῶν Ἀποστολάκη. Ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ ἀφλε' (=1735).

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἐνδυμασία τοῦ κτίτορος, ὅστις ἐσωτερικῶς μὲν εἶναι περιβεβλημένος ποδηῆρες κεντητὸν ἀντερὶ μετὰ ζώνης, ἐξωτερικῶς δὲ ποδηῆρες ἐπίσης ἐπανωφόριον χειριδωτὸν ἐρυθροῦ χρώματος μετὰ μελαίνης παρυφῆς ἐκ γούνης. Τοιαῦτα ἐπανωφόρια συνηθίζοντο ἤδη καὶ κατὰ τοὺς πρὸ τῆς ἀλώσεως αἰῶνας, ὡς διδασκόμεθα οὐ μόνον ἐκ τῶν τοιχογραφιῶν¹ ἀλλὰ καὶ ἐκ συμβολαίου τοῦ ΙΔ' ἢ ΙΕ' αἰῶνος ἀναφέροντος «ἐπανωφόρια δ', τὸ ἐν σκαλουρᾶτον μετὰ ζώνης ἀλωπελκῆς»². Ὅμοια δ' ἐπανωφόρια ἔφερον συχνὰ ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν Ἡπειρῷ καὶ Μακεδονίᾳ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες³.

Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ εἰκονίζονται καὶ οἱ ἐξῆς μεγάλοι τοπικοὶ ἅγιοι καὶ μάρτυρες ἦτοι :

1) *Σεραφεῖμ ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου*. Οὗτος διετέλεσεν κατ' ἀρχὰς ἡγούμενος τῆς Μ. Κορώνης, περὶ τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰῶνος, γενόμενος δ' εἶτα ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου ἀπηγχορίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸν ἐπὶ Διονυσίου τοῦ Σκυλοσόφου γενόμενον διωγμὸν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὡς ἱερομάρτυς ἅγιος, τῆς μνήμης αὐτοῦ ἐορταζομένης τῇ 4ῃ Δεκεμβρίου. Ἡ θαυματουργὸς αὐτοῦ κᾶρα ἀπόκειται ἐν τῇ Μ. Κορώνης.

2) *Ὁ ἅγ. Βησσαρίων ἐπίσκοπος Λαρίσης*⁴.

3) *Ὁ ἅγ. Διονύσιος ὁ τοῦ Ὀλύμπου ὄρους ἐκ χωρίου Σκλάτηνας*.

4) *Ὁ ἅγ. Χαράλαμπος ὁ Χαριτοβλήτης*.

5) *Ὁ ἅγ. Δαμιανὸς νέος ὀσιομάρτυς τῶν χωρίων Καρίτζας τῶν Ἀγραφῶν*⁵.

6) *Ὁ ἅγ. Μιχαὴλ ἐκ χωρίου Γρανίτσας τῶν Ἀγραφῶν*.

¹ Καστορίας Ἀγίων Ἀναργύρων Ὁ ρ λ ά ν δ ο ς, Ἀρχεῖον τῶν Βυζαντ. Μνημ. τῆς Ἑλλάδος τόμος Δ' σ. 54 εἰκ. 31.

² Μ. Γ ε δ ε ώ ν, Byzantinische Zeitschr. V 1896, 114.

³ Πβλ. Ἀ γ γ. Χ α τ ζ η μ ι χ ἄ λ η, Ἑλλ. λαϊκὴ τέχνη, Ἀθῆναι 1931 σελ. 44 εἰκ. 31.

⁴ Ὅρα Ν. Α. Β έ η ν ἐν Byz.-Neugr. Jahrbücher τ. IV σελ. 351 έ.

⁵ Ὅρα περὶ αὐτοῦ Δ ο υ κ ά κ η ν, Συναξαριστὴν μηνὸς Φεβρουαρίου καὶ ἐσχάτως Μητροπολίτην Ἰ ε ζ ε κ ι ή λ, Θεσσαλικά Χρονικά τ. Δ' (1934).

Αἱ ἐπιγραφαί. Χαρακτηριστικά τῆς πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ καθολικοῦ ἐκτιμῆσεως καὶ τῆς προσοχῆς, ἦν κατέβαλλον οἱ παλαιοὶ μοναχοὶ τῆς Μ. Κορώνης πρὸς διαφύλαξιν αὐτῶν ἀπὸ πάσης βλάβης ἢ ἐπισκευῆς νεωτέρων ζωγράφων εἶναι καὶ αἱ ἐξῆς δύο ἐπιγραφαὶ γεγραμμέναι δι' ἐπισεσυρμένης γραφῆς ἢ μὲν πρώτη ἐν τῷ ἱε-
ρῷ, ἢ δὲ δευτέρα ἐπὶ τοῦ τοιχώματος τοῦ καθολικοῦ.

Ἴδου πῶς ἔχει τὸ κείμενον αὐτῶν, νῦν τὸ πρῶτον δημοσιεύμενον

† Ἐπιφάνεια τοῦ ἁγίου ἀρχιερέως τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου μητρο-
πολίτου Ἰωάσαφ Λαρήσης¹ καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου ἁγίου ἐπισκοποῦ
Κυρίου Λαυρεντίου Καπούας καὶ Φαναρίου. Ὅστις τῶν ζωγράφων ἔλθειν
σκιάσαι πρόσωπα καὶ ἠδι καλῶς ἠδέα μήτε αλιψαι
χάρτην καὶ καπνιστὴν καὶ βάλην ἐπάνω εἰς πρόσωπον ἔχομε τον ἀφορροσμέ-
νον καὶ ἀσυγγόροτον καὶ μετὰ θάνατον ἄλντον καὶ ἠ μερῆς αὐτοῦ μετὰ
τοῦ Ἰουδα ἀμήν.

(Τὸ μῆκος τῆς ἐπιγρ. ταύτης εἶναι 1.05, τὸ δὲ ὕψ. τῶν γρ. 0.05).

Ἡ δὲ δευτέρα ἐπιγραφή ἀναφερομένη εἰς τὸν τρόπον καθαρισμοῦ
τῶν ἀγιογραφιῶν καὶ εἰς ἄλλας προφυλάξεις ἔχει ὡς ἐξῆς:

† Ἄγιε καθηγούμενε σὺν τῷ ἁγίῳ ἐφημερίῳ οἱ ἐστιασόμενοι ἐν τῷ
ἁγίῳ καὶ πανσέπτῳ ναῷ τούτο, γινώσκετε πως διορ | θόνω τὸ
. κλησιαρέους, πῶς τὶ μαζεύω κὺ τὶ ἱστορί: Εἰς μακρὸ ξυλο ἄς
δένον ἀλουποῦς νορὰ² καὶ ἄς τυνάζον τὸν κοριορτόν καὶ τὰ ἀνφαντο-
πάνια³ μὲ σκούπα καλαμιοῦ καὶ ὅταν σκουπήζετε δίχως νερὸ φυλάγεσθε
καὶ ἄς | τηρίσετε κάθε Σάββατον ὅττω ποιήται ἐν παντὶ καιρῷ ὡς λέγο-
μεν ἵνα στέκη ἡ ἱστορία⁴ εἰς ἐν πρόσωπον καὶ ἂν τύχη κα | θαρὰ καὶ
βουληθῆτε ἀλλαξαι τὰ γυαλιὰ . . . λης ὅταν εὐγάλη ὁ τεχνίτης τὸ ἐνα γυαλὴ
τοῦ παραθυρίου ἐν τούτῃ τῇ ὥρᾳ μὲ μία καρπέτα | ἄς κλείσουν τὸ παρα-
θύριν νὰ μὴν ἔμπη ὁ ἀεῖρ ἢ ὁ πῆρα τοῦ ἡλίου ἔσωθεν ὅπου καὶ ἂν εἰσέβη
ὁ ἥλιος , ἀλλάξε τὴν ὄψιν ἢ ἱστορία καὶ | οστις, ἀθ(ε)τήση τὴν
ἐξαμηρία τοῦ ἁγίου ναοῦ τούτου καὶ δὲν ποιήση ὡ λέγομεν νὰ ἔχη τὴν Θ/ε-
οτό/κον αὐτὴν ἀντίδικον διὰ τὸ τῆς γνώμης αὐτοῦ γενοαίνε θέλημα καὶ ὁ
ἔξοδος τοῦ ἁγίου ναοῦ μέλη φθαρθῆ.

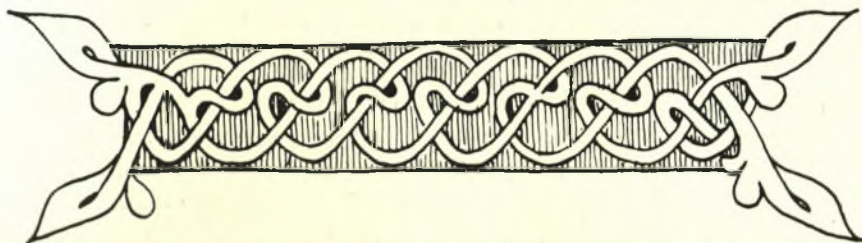
¹ Ὁ μητροπολίτης οὗτος ἀρχιεράτευσεν ἀπὸ 1581 μέχρι τοῦ 1593. Ὅρα Ν. Γ ι α ν ν ο π ο ὄ λ ο υ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι Θεσσαλίας ἐν Ἐπετηρίδι Φιλολ. Συλλ. Παρνασσῶ ἔτ. I (1934), σελ. 270 καὶ ὅσα σχετικῶς ἀνωτέρω εἴπομεν.

² Οὐραν ἀλώπεκος.

³ Τοὺς ἱστοὺς τῶν ἀραχνῶν.

⁴ Ἡ εἰκονογραφία.

Παραθέτομεν ἐν τέλει καὶ κατάλογον βιβλίων χειρογράφων καὶ ἐν-
τύπων παλαιᾶς ἐκδόσεως, ὅσα ὑπῆρχον εἰσέτι καθ' ὃν χρόνον ἐπεσκέ-
φθημεν τὴν μονὴν, ἥτοι ἐπὶ ἡγουμενείας τοῦ ἔπειτα σεβασμιωτάτου μη-
τροπολίτου Κορινθίας Κυρίου Δαμασκηνοῦ.

Εἰκ. 5. Ἐπίτιτλον ἐκ χειρογράφου τῆς Μ. Κορώνης.

Περὶ τῶν βιβλίων τούτων ὑπάρχει καὶ σημείωμα τοῦ 1718 δημοσιευ-
θὲν ὑπὸ Οὐσπένσκη¹ καὶ ἔχον ὡς ἑξῆς:

*Τὰ ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ Κορώνης (βιβλία) καὶ ὀλίγα πάνυ εἰσὶ καὶ οὐ
χρεία τούτων οὐδὲ μνεία γίνεται τὸ παράπαν».*

Α΄ ΚΕΧΡΟΝΙΣΜΕΝΑ

Χειρόγραφα καὶ ἔντυπα.

- 1) *Μηναῖον Σεπτεμβρίου* ἔτ. 1525 ἔκδ. Ἑνετίας «παρὰ Φραγκίσκῳ τῶν
Ἰουλιανῶν ἀναλώμασι καὶ διορθώσει κυροῦ Ἑμμανουὴλ τοῦ Γλεω-
ζωνίου.
- 2) *Ἰωάννου τοῦ Γραμματικοῦ* εἰς τὰ ὕστερα ἀναλυτικὰ Ἀριστοτέλους
ὑπόμνημα. Ἀωνύμου εἰς τὰ αὐτά. Εὐστρατίου εἰς τὰ αὐτά. Venetiis 1534.
- 3) *Μηναῖον χειρόγραφον* τοῦ 1548.
- 4) *Τυπικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας*¹ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἁγ.
Λαύρας τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάββα. Ἐντυπον
1555.
- 5) *Μηναῖον Σεπτεμβρίου*. Ἑνετίησιν 1567 «Τὸ παρὸν μεναῖον ἐτυπώ-
θη ἐν Βενεταῖς νεωστὶ μετ' ἐπιμελείας Γρηγορίου τοῦ Μαλαξοῦ, αἰ-
τήσει κυρίου Ἰακώβου τοῦ Λεογκίνου ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου

¹ Ἀποδημία εἰς τὰς μονὰς τῶν Μετεώρων, Πετρούπολις 1896 σ. 540.

- οἰκονομίας τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰῷ Χϋ ἀφ᾽ξ΄.
(=1567)
- 6) *Μηναῖον Νοεμβρίου* ἔντυπον. Ἐνετίησιν 1567.
 - 7) *Μηναῖον Ἰουλίου*. Ἐν οἰκίᾳ Ἰππολύτου Βαλόβιδος ἀναλώμασι τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπιδιορθώσει κάμου Ἰωάννου ἱερέως Ναθαναήλου. Ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀφ᾽ξ΄. (1568).
 - 8) *Μηναῖον Μαΐου*. Venetiis MDLXVIII (=1568). Τὸ παρὸν μεναῖον ἐτυπώθη Ἐνετίησιν ἐν μὲν οἰκίᾳ κυρίου Ἰππολύτου Βαλόβιδος ἀναλώμασι τοῖς αὐτοῦ, δεξιότητι δὲ καὶ ἐπιδιορθώσει κάμου Ἰωάννου ἱερέως τοῦ Ναθαναήλου, ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κϋ ἡμῶν Ἰῷ Χϋ, ἀφ᾽ξ΄ Μαΐου 16. (=1568).
 - 9) *Βιβλίον Μαρτίου* μηνός. Ἐντυπον 1569.
 - 10) *Παρακλητικὴ* ἔντυπος. Ἐνετίησι παρὰ Τζανέτω 1570.
 - 11) *Εὐχολόγιον*. Ἐντυπον Ἐνετίαις 1570. Σχημ 8ον φύλλα 305.
 - 12) *Εὐχολόγιον*. Ἐντυπον Ἐνετίαις 1571.
 - 13) Ἀπόστολος χειρόγραφον. Πρὸ τοῦ 1578 σχ. 4ον.
 - 14) *Βιβλίον τοῦ Ἀπριλλίου* μηνός 1587. «Ἐτυπώθη ἐν Ἐνετίαις παρὰ τῶν κληρονόμων Χριστοφόρου τοῦ Τζανέτου ἀναλώμασι μὲν τοῖς αὐτοῦ ἐπιμελείᾳ δὲ διορθωθὲν παρὰ τοῦ ἐν ἱερεῦσιν Γεωργίου Βλαστοῦ Κρητὸς τοῦ ἐπονομαζομένου Πουνιαλέτου. Ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ κϋ ἡμῶν Ἰῷ Χϋ ἀφ᾽πη΄ (=1588).
 - 15) *Χειρόγραφον ἐγκυκλοπαιδικὸν* ἔτους ζκθ΄ (=1589).
 - 16) *Πεντηκοστήριον*. Ἐνετίησιν. Παρὰ Πέτρου υἱοῦ τοῦ ποταῖ Χριστοφόρου τοῦ Τζανέτου ἀφ΄ια΄ (=1591).
 - 17) *Μηναῖον Νοεμβρίου*. Ἐνετίησιν αχθ΄ (=1609). Παρὰ Ἀντωνίω Πινέλλω καὶ παρὰ Θεοφάνους ἱερομονάχου τοῦ Ξενακίου ἐπιμελῶς διορθωθέν.
 - 18) *Εὐαγγέλιον*. Τύποις Ἀντωνίου Πινέλλου. Τὸ πάλαι παρ᾽ Ἐμμανουήλου Γλυζωνίου. Ἐνετίησι 1606.
 - 19) *Μηναῖον Ὀκτωβρίου*. «Τυπωθὲν παρὰ Ἀντωνίω τῷ Πινέλλω καὶ παρὰ Θεοφάνους ἱερομονάχου τοῦ Ξενακίου ἐπιμελῶς διορθωθὲν Ἐνετίησιν 1610.
 - 20) *Θησαυρὸς τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας* ὑπὸ Γερασίμου Βλάχου τοῦ Κρητὸς. 1659.
 - 21) *Ψαλτήριον* χειρόγραφον. Σχῆμα 8ον μετὰ τὸ 1673.

- 22) Τοῦ μακαρίτου *Μελετίου Συρίγγου* κατὰ τῶν καλβινικῶν κεφαλαίων καὶ ἐρωτήσεων Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως καὶ Δοσιθέου πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐγγχειρίδιον κατὰ τῆς φρενοβλαβίας τυπωθέντα διὰ δαπάνης καὶ ἐπιτροπῆς τοῦ πανεκλαμπροτάτου εὐσεβεστάτου τε καὶ γαληνοτάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρ. κυρ. Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα βοεβόδα. Ἐπιμελεία δὲ καὶ διορθώσεις λογιωτάτου νοταρίου τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας κυρίου Μιχαὴλ Μακροῦ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἐν τῇ περιφίμῳ πόλει Μπουκουρέστη τῆς Οὐγγροβλαχίας. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αχ'ι' (=1690) κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον». Σελίδες 93.
- 23) *Τὰ Πρακτικὰ τῆς οἰκουμενικῆς τρίτης συνόδου τῆς ἐν Ἐφέσῳ*. Ἐκ τυρογραφείου Hieronymi Commelini CI OIX OCI (=1691).
- 24) Ἄωνόνιον κατὰ Λατίνων. Ἰωάννου διακόνου τοῦ Ἐθγενικοῦ. Λόγος ἀντιρρητικὸς τοῦ βλασφημοῦ καὶ ψευδοῦς ὄρου τοῦ ἐν Φλωρεντία συντεθέντος κατὰ τὴν πρὸς Λατίνους σύνοδον.
- 25) *Μεγαλυνάρια τῆς Κοιμήσεως Ἐμμανουὴλ* τοῦ μεγάλου Ρήτορος¹ 1700. Σχ. 8ον μικρόν).
- 26) *Θεοφυλάκτου Ἐρμηνεῖα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*. Ἐντυπος 1712.
- 27) *Κατάλογος ὀνομάτων τῶν ἐν τῇ προθέσει ἀναφερομένων διαφόρων χωρίων Εὐρυτανίας*. Σχῆμα 8ον πρὸ τοῦ 1729.
- 28) *Κανόνες ψαλλόμενοι τῇ Παρασκευῇ ἑσπέρας εἰς τὰ κόλλυβα τῶν κτητόρων*. Χ/φον. (Πρὸ τοῦ 1739).
- 29) *Μηναῖον μηνὸς Μαρτίου*. Χειρόγραφον. (μετὰ τὸ 1745).
- 30) Ὅκτις βιβλία φυσικῆς ἀκροάσεως. Χειρόγραφον 1750.
- 31) *Μηναῖον Ἀυγούστου*. Ἐνετίησιν 1755. Ἐντυπον.
- 32) *Φιλοσοφία*. Ἐντυπον. Λειψία 1766.
- 33) *Πεντηκοστάριον*. Ἐντυπον. Ἐνετίησιν 1777. Τυπογραφ. Antoni Bor-toli.
- 34) *Ἀκολουθία Ἱερομάρτυρος Βασιλείου*, Ἐπισκόπου Ἀγκύρας τοῦ θαυματουργοῦ. Χειρόγραφον. 1786.
- 35) *Θεοτοκάριον*. Ἐντυπον. Ἐνετίησιν 1796.
- 36) *Ἐπιτομὴ τῶν προφητανακτοδαβιδικῶν ψαλμῶν*. Ἀπάνθισμα. Ἐκ-

¹ Πρόκειται περὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ Ξανθοῦ ἢ Ξανθινοῦ (Κ. Σάθ α, Νεοελλην. Φιλολογία. Ἀθήνα 1868 σ. 415).

δοσις Πατριάρχου Κ/πόλεως Νεοφύτου. Τυπογρ. Πατριαρχ. Κ/πόλεως 1799.

- 37) *Σειράς* Κ. Μ. Κούμα. Βιέννη 1807. Ἔντυπον.
 38) *Εὐαγγέλιον Ρωσικόν*. Πετρούπολις 1817.
 39) *Παρακλητική*. Ἐνετίησιν παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἔξ Ἰωαννίνων 1819.

Β' ΑΧΡΟΝΙΣΤΑ

I Χειρόγραφα

- 1) Πράξεις Ἀποστόλων.
- 2) Λειτουργικὸν βιβλίον μετὰ μικρογραφιῶν.
- 3) Διήγησις ὠφέλιμος ἐκ τῆς βίβλου τῆς καλουμένης μέμσας, φορικτὴ καὶ παράδοξος περὶ ἀναξίων ἱερέων Σχ. 4ον.
- 4) Ψαλμοὶ Σχ. 16ον.
- 5) Ὁρολόγιον Σχ. 4ον.
- 6) Λειτουργικὴ Σχ. 4ον.
- 7) Φυσική.
- 8) Ὁμιλία τοῦ μακαρίτου Ἀμφιλοχίου προέδρου Ἰκονίου. Σχ. 8ον.
- 9) Εὐσταθίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης παρεκβολαὶ εἰς τὴν Ὁμήρου Ἰλιάδα.
- 10) 2 Τετραευάγγελα.
- 11) Κανὼν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Σχ. 16ον.
- 12) Ὁμιλίαι.
- 13) Ἀκολουθίαι.
- 14) Βοτανική.
- 15) Διακονικόν.
- 16) Διηγήσεις καὶ λόγοι.
- 17) Γνωμικὰ καὶ παροιμίαι μετὰ τοῦ Α τῆς Ἰλιάδος.

II Ἔντυπα.

- 1) Εὐαγγέλιον. Ἔκδ. Βενετίας παρὰ Ἰωάννου τοῦ Μπράντου ἀναλώμασιν αὐτοῦ. Ἐπιμελεῖα καὶ ἐπιδιορθώσει Γρηγορίου τοῦ Μαλαξοῦ.
- 2) Εὐχολόγιον.
- 3) Μηνᾶτα : Ἰανουαρίου, Ἰουνίου κλπ.
- 4) Ἀπόστολος.
- 5) Γραμματικὴ Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ.
- 6) Παρακλητικὴ.

ΑΝ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ